

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Commissie Toekomst zorg thuiswonende ouderen

30 maart 2020
LB/DV/2020.025

Geachte Commissie,

Koepel Gepensioneerden vertegenwoordigt 150 organisaties van gepensioneerden. Ook KBO-Brabant en de Federatie van Algemene Seniorenverenigingen (FASv) zijn bij ons aangesloten. In totaal worden de belangen van zo'n 300.000 gepensioneerden behartigd op het gebied van pensioenen en inkomen, zorg, welzijn en wonen.

Koepel Gepensioneerden heeft met belangstelling kennisgenomen van uw advies. Dat deden wij eerder met uitgebrachte rapporten, adviezen en toekomstverkenningen die de afgelopen maanden zijn geproduceerd door gerespecteerde instellingen, waaronder het CBS, PBL, SCP, RVS en andere gespecialiseerde kennisinstituten.

Wij onderschrijven het door de commissie geschetste wenkend perspectief vanuit een veranderende zienswijze op ouder worden, parallel aan veranderingen in het denken over zorg en gezondheid.

De insteek van uw commissie om zich daarbij te laten leiden door vier REIS-principes (Regie, Eenvoud, Integrale benadering en Samenwerking) geeft in beginsel goede handvatten voor de richtinggevende adviezen en aanbevelingen.

In uw conceptadvies heeft u 35 aanbevelingen opgenomen waarbij 32 verschillende organisaties in wisselende samenstellingen betrokken zijn. Dit geeft aan hoe complex de situatie is en de enorme uitdaging waar wij als hele land voor staan. De breedte van deze aanbevelingen richting een groot aantal organisaties stelt hoge eisen aan het wettelijk kader, het bestuurlijk model en de noodzakelijke prioritering in planning om tot een effectieve, samenhangende realisering te komen. Wij komen daar in de aanbevelingen op terug.

Uw commissie concludeert dat:

- 1) *Het vaak erg moeilijk is om in een regio tot samenwerking te komen op grond van een gedeelde visie op ouderenzorg.*
- 2) *Dat de onderlinge verhoudingen tussen zorgverzekeraars en tussen zorgaanbieders conform de Zvw primair gebaseerd zijn op de grondgedachte van onderlinge concurrentie.*
- 3) *Dat deze grondgedachte samenwerking in de praktijk vaak moeilijk maakt en de opkomst van nieuwe aanbieders stimuleert.*

Wij kunnen ons als Koepel Gepensioneerden in veel van de adviezen vinden. De bovenstaande passages uit het advies baren ons echter zorgen. Vanuit die zorgen willen wij op voor ons belangrijke punten inhoudelijk reageren. Wij doen dat in de vorm van een vijftal aanbevelingen.

Aanbeveling 1: Ontwikkel een landelijke visie op de zorg voor thuiswonende ouderen.

De commissie constateert dat regionaal een visie op ouderenzorg veelal ontbreekt. Maar nationaal ontbreekt naar onze mening ook een breed gedeelde visie waaraan alle betrokken stakeholders hun activiteiten kunnen toetsen. Daardoor dreigt het overzicht en de onderlinge samenhang tussen de verschillende adviezen te vervagen.

De commissie geeft richting aan een mogelijke visie in de in § 2.2 “Wenkend Perspectief” beschreven ambitie. Maar de ontwikkeling van een landelijke integrale visie vinden we in het rapport niet terug in de vorm van een aanbeveling of advies. Wij vinden het een gemiste kans om juist dit onderwerp niet specifiek als eerste te benoemen.

Koepel Gepensioneerden beveelt de commissie aan als eerste punt in het advies op te nemen dat er (bij voorkeur nog deze kabinetsperiode) door het ministerie van VWS (in samenwerking met primaire stakeholders waaronder ouderen) een landelijke integrale visie (in hoofdlijnen) op zorg voor thuiswonende ouderen wordt ontwikkeld die als leidraad dient voor de vele actoren en de verschillende bestuurlijke niveau's.

Het is een absolute voorwaarde dat ook ouderen hierbij hun inbreng krijgen en wel als een volwaardige gesprekspartner. Bij het bepalen van een gedeelde visie kunnen juist de ouderen een belangrijke rol spelen. Vervolgens kunnen regio's en gemeenten op basis van deze integrale visie een lokale visie verbijzonderen.

Aanbeveling 2: Betrek ouderen bij het hele proces van concept tot uitvoering en implementatie.

Koepel Gepensioneerden is onaangenaam verrast door het feit dat de enorme potentie van zowel georganiseerde als individuele ouderen zo weinig aandacht krijgt. In een steeds individueler wordende samenleving zijn het juist de ouderen die georganiseerd maatschappelijk actief blijven, via seniorenorganisaties en via een scala aan maatschappelijk geëngageerde organisaties, zoals beschreven in het advies van de RVS “De derde levensfase”. (RVS, 2020)

Voor Koepel Gepensioneerden is de grote vraag “*Hoe we dit breed gedragen krijgen en hoe we gezamenlijk vorm en inhoud gaan geven aan het advies*”.

Met 35 aanbevelingen waarbij 32 verschillende organisaties in wisselende samenstellingen betrokken zijn is dat een enorme uitdaging.

Opmerkelijk hierbij is het feit dat de seniorenorganisaties slechts 4x worden genoemd en dan voornamelijk in relatie tot het digitaliseringsvraagstuk.

Naar de mening van Koepel Gepensioneerden zijn juist ouderen zelf een belangrijke schakel in het verkrijgen van breed gedragen acceptatie. Betrek hen nadrukkelijker bij het gehele proces. Zij kunnen en dat hebben zij ook bewezen, een belangrijke bijdrage leveren.

Bovendien zijn er bij de seniorenorganisaties veel ouderen die over voldoende kwaliteit, kennis en kunde beschikken om daadkrachtig te kunnen participeren.

Aanbeveling 3: Investeer in bewustwording en maak het een opgave van ons allemaal.

Alles begint met bewustwording.

Als Koepel Gepensioneerden hebben wij de ervaring dat als het ergens aan ontbreekt het wel bewustwording is. Niet alleen bij veel ouderen zelf maar ook bij veel organisaties die onderdeel zijn van het proces. We komen bijvoorbeeld nog steeds wethouders en (gemeente) ambtenaren tegen die er trots op zijn dat er geen doelgroepen beleid wordt gevoerd in hun gemeenten. Dat terwijl juist voor de groeiende groep ouder wordende Nederlanders specifieke doelgroep gerelateerde oplossingen noodzakelijk zijn.

Via bewustwording en kennis is het voor de Nederlander veel makkelijker om zich tijdig voor te bereiden. Daar moeten we geen leeftijd aan willen hangen.

Aanbeveling 4: Hervorm de bestaande systematiek van organiseren van zorg en wonen.

Uw commissie concludeert in hoofdstuk 8 van het advies dat de laatste jaren (soms pijnlijk) duidelijk is geworden dat decentralisatie van verantwoordelijkheden en marktwerking in bepaalde situaties niet het beoogde effect hebben gehad. Terecht merkt de commissie op dat wetwijzigingen de werelden van wonen, zorg en welzijn uit elkaar hebben getrokken. Dit met het gevolg dat er deels een bedoelde concurrentie is ontstaan met onbedoelde effecten.

Koepel Gepensioneerden ondersteunt het idee om alle zorg en ondersteuning voor ouderen, integraal, op basis van één wet te leveren met als alternatieve optie een systeem waarbij alle medische en verpleegkundige zorg voor ouderen in één wet wordt ondergebracht, de Zvw. Uw visie om niet te kiezen voor één grote stap, maar te werken met deeloplossingen onderschrijven wij dus niet!

Koepel Gepensioneerden is van mening dat, om tot een effectieve aanpak en oplossingen te komen, een aanpassing van het gehele systeem van bekostiging en verantwoordelijkheden noodzakelijk is. Wij zetten vraagtekens bij de constatering van de commissie dat de transitiekosten niet worden gecompenseerd door hogere baten. Dit moge misschien waar zijn voor een kosten/baten verhouding op de kortere termijn, op een wat langere termijn kan er echter wel degelijk sprake zijn van hogere baten. Wij verwijzen u daarvoor naar de door de OESO op dat terrein uitgebrachte, internationale vergelijkingen.

Ondanks de welwillende inzet van alle betrokkenen denken wij dat zonder een hervorming van het systeem een effectieve aanpak en oplossing van de problematiek niet zal kunnen slagen.

Zowel bottlenecks in bestaande wet- en regelgeving als de ongewenste effecten van decentralisatie en marktwerking dienen op de korte termijn te worden opgelost zodat de problematiek rond zorg en wonen effectief kan worden aangepakt. Op dit moment zijn veel verantwoordelijkheden sterk gedecentraliseerd en in de uitvoering verdeeld over veel partijen. Gelet op het volume van de problematiek, zoals dat ook uit de vele eerdere rapporten naar voren komt en de urgentie van de geschetste problematiek, pleit Koepel Gepensioneerden er voor de discussie over een recentralisatie van het bestuurlijk model niet te schuwen. Dit maakt het bovendien ook mogelijk een scherpere prioritering aan te brengen in het proces. Want het is zeer de vraag of de 35 aanbevelingen, gericht aan zoveel partijen, zonder duidelijke prioritering goed uit de startblokken kan komen.

Aanbeveling 5: Verbeter Handhaving en Accountability

Met betrekking tot handhaving en accountability dringt Koepel Gepensioneerden erop aan dat de commissie in dit Reisadvies een aantal adviezen veel dwingender formuleert analoog aan aanbeveling 23 (aan IGJ, NZa en gemeenten) waarin zij eist dat dat zorgverzekeraars en gemeenten verantwoording afleggen over de wijze waarop zij invulling geven aan hun wettelijke plicht om met elkaar samen te werken op grond van de wet (Wmo artikel 5-4.1).

Overigens zijn dit niet de enige wetten en regels op basis waarvan op dit moment al handhaving en het afleggen van verantwoording kunnen worden afgedwongen. We noemen hier onder andere de mogelijkheden die de Wet publieke gezondheid biedt en de verplichting van gemeenten om een woonvisie te ontwikkelen.

Zoals we al eerder hebben aangegeven wordt het een enorme uitdaging om alle adviezen om te zetten in acties. Ten tijde van het formuleren van ons standpunt is Nederland getroffen door het coronavirus. Een virus dat niet alleen voor senioren een extra bedreiging vormt maar ook nieuwe eisen stelt aan de inrichting van ons stelsel voor zorg en welzijn, nu en in de toekomst. Koepel Gepensioneerden is ervan overtuigd dat de door ons geformuleerde aanbevelingen tegen deze achtergrond volledig overeind blijven, ja zelfs aan kracht winnen. De tijd voor halve maatregelen ligt voorgoed achter ons.

Een stevig samenhangend wettelijk en financieel kader, met waar nodig een recentralisatie van bestuurlijke bevoegdheden, vanuit een gedeelde landelijke beleidsvisie en met een duidelijke prioritering in stappen, is de kern van ons advies.

Een eerste stap daartoe is door het benoemen van een minister speciaal belast met het seniorenbeleid in Nederland. Een minister voor het seniorenbeleid die het hele scala aan zorg, wonen en welzijn voor een vergrijzende populatie onder zijn ministeriele verantwoordelijkheid heeft en beschikt over een instrumentarium zoals in het vorenstaande door ons geschetst.

Koepel Gepensioneerden kijkt met belangstelling uit naar uw definitieve advies.

Met vriendelijke groet,

Joep Schouten

co-voorzitter

Jaap van der Spek

co-voorzitter

